

UNIwersYTET
WARszAWSKI

Wydział Lingwistyki Stosowanej

Instytut Komunikacji Specjalistycznej i Interkulturowej

Prof. dr hab. Sambor Grucza

**Ocena osiągnięć organizacyjnych i dydaktycznych,
dorobku naukowego oraz osiągnięcia naukowego**

(pt. *Juristische Fachphraseologie – zwischen Konvention und Routine*)

Pani dr Małgorzaty Płomińskiej

(Uniwersytet Śląski w Katowicach)

1. Ocena sylwetki akademickiej Habilitantki oraz Jej osiągnięć w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego

Pani dr Małgorzata Płomińska uzyskała tytuł zawodowy magistra filologii w zakresie filologii germańskiej w roku 1993 roku na Uniwersytecie Śląskim, a stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa w roku 1998 nadany został przez Radę Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego. Kandydatka jest pracownikiem Uniwersytetu Śląskiego od roku 1993. Pracowała na stanowisku asystenta i adiunkta. Od roku 2011 jest zatrudniona na stanowisku starszego wykładowcy (obecnie adiunkt w grupie pracowników dydaktycznych).

Dr Małgorzata Płomińska w latach 2001–2005 pełniła funkcję Kierownika Zakładu Języka Niemieckiego w Instytucie Filologii Germańskiej UŚ, w latach 2005–2014 była koordynatorką programu Socrates/ Erasmus, w latach 2011–2014 była członkiem Zespołu Zapewnienia Jakości Kształcenia, przez wiele lat była także członkiem Komisji Rekrutacyjnej, w kadencji 2001–2004 była Członkiem Rady Wydziału Filologicznego UŚ. Stwierdzić trzeba zatem, że wykazane osiągnięcia organizacyjne dokumentują bardzo duże akademickie zaangażowanie Habilitantki. Habilitantka może poszczycić się także znacznym dorobkiem w zakresie popularyzacji nauki. Nadmienię jeszcze, że od 2019 jest promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim. Znaczny jest także Jej dorobek dydaktyczny.

Sylwetkę akademicką dr Małgorzaty Płomińskiej, Jej osiągnięcia w zakresie dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oceniam wysoko.

2. Ocena ogólnonaukowych osiągnięć Habilitantki

Dobre wyniki w nauce Kandydatki zostały docenione podczas studiów stypendium fundacji Robert-Bosch-Stiftung, a wyniki pracy badawczej uhonorowane zostały po doktoracie stypendium na Uniwersytecie w Trewirze oraz stażem naukowym na Uniwersytecie w Halle. Dr Mał-

gorzata Płomińska podtrzymuje także obecnie naukową współpracę z zagranicznymi ośrodkami akademickimi. Habilitantka kierowała także dwoma projektami naukowymi.

Co się zaś tyczy aktywności konferencyjnej, to (jeżeli przyjąć, że kariera naukowa dr Małgorzaty Płomińskiej rozpoczęła się w 1993 roku zatrudnieniem na stanowisku asystenta na Uniwersytecie Śląskim), to udział z referatami w jedynie 16 konferencjach naukowych określić trzeba mianem „sporadyczny”. Większość z tych konferencji miała ponadto charakter bardzo lokalny. W dalszej karierze akademickiej Habilitantki ten stan rzeczy powinien ulec radykalnej poprawie.

Ostatecznie ogólnonaukowe osiągnięcie dr Małgorzaty Płomińskiej można ocenić pozytywnie.

3. Ocena publikacyjnych osiągnięć naukowych Habilitantki w obszarze nauk humanistycznych

3.1. Ocena dorobku publikacyjnego nie wchodzącego w skład osiągnięcia naukowego

Dr Małgorzata Płomińska opublikowała dwie monografie, pierwszą stanowiącą nieco zmienioną wersję rozprawy doktorskiej oraz drugą wskazaną jako osiągnięcie naukowe w niniejszym postępowaniu habilitacyjnym. Obie ukazały się nakładem Wydawnictwa Peter Lang. Habilitantka jest także współredaktorem 3 monografii zbiorowych.

Ponadto Dr Małgorzata Płomińska ogłosiła drukiem 27 artykułów oraz 18 innych tekstów o różnym charakterze. Geografia tych publikacji artykułowych jest różnorodna – teksty zostały opublikowane w różnych monografiach zbiorowych oraz różnych czasopismach. Ich objętość nie budzi zastrzeżeń. Zastrzeżeń nie budzi także ich temporalne rozłożenie. Artykuły zostały opublikowane w języku polskim i niemieckim.

Biorąc pod uwagę, że Habilitantka od roku 2011 zatrudniona jest na stanowisku dydaktycznym, obciążonym znacznym pensum, a także to, że podejmuje się zadań organizacyjnych i projektowych, dorobek artykułowy, biorąc pod uwagę kryterium kwantytatywne, można by uznać za znaczny. Niestety krytyczna lektura poszczególnych tekstów zmusza do rewizji takiej oceny, bowiem kilka artykułów trzeba uznać za siostrzane. Powtarzają one bowiem, albo w nieco zmienionej formie, albo w innym języku te same treści. Dotyczy to tekstów „*Czarny i schwarz – próba semantycznej analizy porównawczej nazw barw*” (2010) i „*Die Semantik des Farbnamens weiß im Deutschen*” (2011), a także tekstów „*Zmienność i niezmienność w języku prawniczym na przykładzie polskich umów*” (2011) oraz „*Formulierungsroutinen in Deutschen Rechtstexten am Beispiel des Vertrags*” (2012). Natomiast artykuł „*Formelhaftigkeit deutscher und polnischer Rechtstexte. Untersucht am Beispiel des Vertrags*” (2015) jest jakby kompilacją dwóch wyżej wymienionych tekstów, a w artykuł „*Strukturelle und textuelle Routinisierung und Konventionalisierung der Rechtstexte am Beispiel des Mietvertrages*” (2017) różni od dwóch poprzednich przykładami zaczerpniętymi z innego rodzaju umowy prawnej.¹

W działalności badawczej dr Małgorzaty Płomińskiej, zrekonstruowanej na podstawie opublikowanych prac, wyróżnić można dwa zasadnicze, temporalnie następujące po sobie nurty zainteresowań. Pierwszy nurt dotyczy kwestii związanych z nazwami kolorów w języku

---

¹ Pozostałych dwóch tekstów z tego zakresu, „*Konwencjonalizacja tekstów prawa jako wykładnik niezmienności specjalistycznego dyskursu prawa*” (2017) i „*Zmienność i niezmienność w dyskursie prawniczym na przykładzie polskich pism w obrocie prawnym*” (2011), nie byłam w stanie ocenić, ponieważ ich kopie nie zostały dołączone do dokumentacji, a dostęp biblioteczny do nich był zbyt utrudniony.

polskim i niemieckim. Zainteresowanie tą tematyką jest zapewne pochodną zainteresowań rozwiniętych podczas przygotowywania rozprawy doktorskiej. Teksty opublikowane do roku 2011 nawiązują do tematyki rozprawy doktorskiej. Mniej więcej od roku 2011 główne zainteresowania badawcze dr Małgorzaty Płomińskiej zaczynają stanowić zagadnienia leksykologiczne i frazeologiczne związane z polskimi i niemieckimi językami specjalistycznymi, przede wszystkim polskimi i niemieckimi językami prawa. Najważniejszym owocem tych zainteresowań badawczych Habilitantki jest monografia *Juristische Fachphraseologie – zwischen Konvention und Rutine* wskazana jako osiągnięcie naukowe w niniejszym postępowaniu habilitacyjnym.

Dokonując końcowej oceny dorobku publikacyjnego nie wchodzącego w skład osiągnięcia naukowego, nie sposób przemilczeć faktu nie tylko powielania tematów, ale także multiplikowania ich tekstowej realizacji. Taki stan rzeczy umniejsza wartość tego zakresu dorobku publikacyjnego dr Małgorzaty Płomińskiej w wymiarze kwantytatywnym. Biorąc jednak pod uwagę wartość poznawczą tych tekstów oraz kilku innych pozycji, których tematyka nie jest związana ze wskazanymi wyżej nurtami badawczymi, uważam, że dorobek publikacyjny nie wchodzący w skład osiągnięcia naukowego dr Małgorzaty Płomińskiej spełnia, choć w stopniu minimalnym, wymogi stawiane przed kandydatami do stopnia doktora habilitowanego nauk humanistycznych.

3.2. Ocena osiągnięcia naukowego²

Jak już wspomniałem, jako osiągnięcie naukowe dr Małgorzata Płomińska wskazała monografię pt. *Juristische Fachphraseologie – zwischen Konvention und Rutine* o objętości 420 stron, wydaną przez Wydawnictwo Peter Lang w 2019 r. Celem monografii jest przedstawienie wyników konfrontatywnej analizy frazeologicznej przeprowadzonej na trzech tekstach legislacyjnych³ (kodeksach), są to: Das Bürgerliche Gesetzbuch, Kodeks Cywilny i Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy.

Ocenę monografii rozpocznę od uwagi terminologicznej. Otóż Autorka niewłaściwie używa (niemieckojęzycznej) nazwy „Familiengesetzbuch” na określenie (polskiego) Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego (wprowadzenie tej nazwy, pomijając spis treści, ma miejsce na stronie 16). Właściwy niemieckojęzyczny odpowiednik (polskiej) nazwy „Kodeks Cywilny” to „Familien- und Vormundschaftsgesetzbuch”. Nazwa „Familiengesetzbuch” używana była w NRD na określenie Kodeksu Rodzinnego NRD z dnia 20.12.1965 r. Fakt ten można było odnotować już na stronie 16, najpóźniej na stronie 114, na której rozpoczyna się przedstawienie analizowanych kodeksów. Wypadałoby również podać wyjaśnienie, dlaczego po stronie niemieckiej materiał badawczy stanowi Das Bürgerliche Gesetzbuch a po stronie polskiej Kodeks Cywilny oraz Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy. Jak wiadomo Das Bürgerliche Gesetzbuch, reguluje sfery regulowane w prawodawstwie polskim przez Kodeks Cywilny i Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy. Wniosek taki można co prawda wyprowadzić z uwag przedstawionych na stronie 144. Niemniej jednak brak odnośnej uwagi sformułowanej *expressis verbis*.

Poniżej przedstawię moje uwagi krytyczne do treści poszczególnych części monografii.

² Osiągnięcie naukowe wskazane przez Habilitantkę jako osiągnięcie naukowe określone w art. 16 Ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki.

³ W niniejszej opinii będę używał wyrażen „tekst legislacyjny” i „język legislacyjny” dla nominalnego wyróżnienia tekstów kodeksów stanowiących materiał badawczy wybrany przez dr Małgorzatę Płomińską, oraz nominalnego wyróżnienia języków, na podstawie których, kodeksy te zostały stworzone. Sama autorka używa wyrażen „Rechtstext”, „juristischer Text” i „Rechtssprache” nie wyjaśnia jednak precyzyjnie, w jakim znaczeniu ich używa.

Uwagi natury ogólnej przedstawię na końcu niniejszej oceny.

W części pierwszej monografii przedstawiona została historia lingwistycznych badań języków specjalistycznych oraz ogólna charakterystyka języków specjalistycznych. Rekonstrukcja tej historii nie budzi wątpliwości. Jeżeli natomiast chodzi o uwagi dotyczące języków specjalistycznych, to szkoda, że Autorka myli właściwości tekstów specjalistycznych z właściwościami języków specjalistycznych. Wyróżnione przez nią właściwości, takie jak zrozumiałość, anonimowość, wyraźność, precyzja, pełność (zob. rozdział 1.3.3.), to przecież właściwości tekstów specjalistycznych, a nie języków specjalistycznych. Trudno zgodzić się także z poglądem wyrażonym przez Autorkę w podsumowaniu rozdziału pierwszego, mówiącym o tym, że języki specjalistyczne są traktowane (w domyśle przez lingwistykę) jako odmiany funkcjonalne języka ogólnego. Zgadza się, że takie stanowisko reprezentowane jest jeszcze przez niektórych badaczy, niemniej jednak jest to stanowisko zgoła błędne i nie jest podzielane przez wszystkich lingwistów.⁴

Część druga monografii przedstawia charakterystykę języka prawa. Treść tej części nie budziłaby większych zastrzeżeń, gdyby Autorka podjęła próbę dyferencjacji i stratyfikacji znaczeń przypisywanych wyrażeniu „Rechtssprache” („język prawa”). Wyrażenie to używane jest w bliżej nieokreślonym znaczeniu – raz jako zbiorcze określenie wszystkich rodzajów języków prawnych, innym razem na określenie języków prawniczych, jeszcze innym na określenie języków prawnych i/ lub legislacyjnych. Analogiczny brak systematyki pojęciowej występuje także w odniesieniu do wyrażen „juristischer Text” (tekst prawniczy) i „Rechtstext” (tekst prawny) i „Gesetzestext”.

W tej części monografii przedstawione zostały dwie propozycje kategoryzacji języków prawnych i prawniczych: a) wg modelu horyzontalnego i wertykalnego podziału języków specjalistycznych zaproponowany przez L. Hoffmanna, b) wg modelu kategorii pragmatycznych zaproponowanego przez A.L. Kjær. Pierwsza propozycja nie jest zbyt szczęśliwa. Argumenty w tej sprawie przedstawiłem szeroko już wcześniej. Nie będę przytaczał ich tu raz jeszcze.⁵ Dopowiem jedynie, że niemal bezkrytyczne przejmowanie modelu, zaproponowanego przeszło 40 lat temu przez L. Hoffmanna, wywołuje więcej szkody niż pożytku, a na pewno wprowadza pojęciowy bałagan. Przykładem takiego stanu rzeczy jest chociażby tytuł rozdziału 2.3. „Klassifizierung der Rechtssprache” – czy rzeczywiście chodzi tu o klasyfikację języka prawa, czy może jednak o klasyfikację języków prawa? Druga propozycja jest interesująca, wymagałaby jednak szerszego rozwinięcia. Szkoda, że Autorka nie informuje, którą koncepcję ostatecznie przejmuje i jak kategoryzuje języki prawne i prawnicze.

Przedstawiony w części drugiej wywód jest, moim zdaniem, zbyt obszerny. Jeżeli celem monografii jest przedstawienie wyników konfrontatywnej analizy frazeologicznej polskich i niemieckich tekstów legislacyjnych, to na plan pierwszy rozważań należało wysunąć kwestie związane z językami i tekstami legislacyjnymi. Zamiast tych kwestii Autorka wysunęła na plan pierwszy rozważań ogólne kwestie dotyczące języka prawa i tekstów prawnych. Kwestie związane z językami i tekstami legislacyjnymi nie zostały nawet zasygnalizowane.

Część trzecia monografii przedstawia charakterystykę tekstów prawnych oraz charakterystykę materiału badawczego, trzech tekstów legislacyjnych (kodeksów) – Das Bürgerliche Gesetzbuch, Kodeks Cywilny, Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy. Także w odniesieniu do tej

---

⁴ Zob. Grucza, S. (2013): *Lingwistyka języków specjalistycznych* (= *Studi@ Naukowe*, t. 3, red. S. Grucza): Warszawa: Wydawnictwo Naukowe IKL@ UW, [online: <http://sn.iksi.uw.edu.pl/wp-content/uploads/sites/306/2018/09/SN-3.-Sambor-Grucza-Lingwistyka-j%C4%99zyk%C3%B3w-specjalistycznych.pdf>]

⁵ *ibid.*

części stwierdzić trzeba, że ogólne uwagi charakteryzujące teksty prawne tworzą zbyt szeroką płaszczyznę rozważań. Niknie w niej zasadniczy cel podjętych rozważań. Najbardziej istotne dla podjętych rozważań uwagi dotyczące charakterystyki materiału badawczego „ukryte” zostały w rozdziale 3.4. „Bürgerliches Gesetzbuch, Zivilgesetzbuch, Familiengesetzbuch – eine exemplarische Text(sorten)analyse”.

Jeżeli chodzi o część drugą i trzecią monografii, to zauważyć trzeba, że niektóre tytuły rozdziałów zostały sformułowane niefortunnie. I tak, tytuł rozdziału drugiego brzmi „Charakteristik der Fachsprache des Rechts”. Ponieważ język prawa nie może nie być językiem specjalistycznym, tytuł tego rozdziału powinien brzmieć „Charakteristik der Rechtssprache”. A ponieważ teksty prawne są zawsze tekstami specjalistycznym tytuł rozdziału trzeciego, brzmiący „Textlinguistische Aspekte juristischer Fachtexte”, powinien brzmieć „Textlinguistische Aspekte juristischer Texte”.

Część czwarta monografii poświęcona jest specjalistycznej frazeologii prawniczej⁶. W tej części przedstawione zostały kierunki badań nad frazeologią specjalistyczną, zakreślony został zakres znaczeniowy wyrażenia „frazeologia specjalistyczna” i szeroko omówiona klasyfikacja związków frazeologicznych języka prawa. Uwagi poczynione w części czwartej są kluczowe dla przeprowadzonej frazeologicznej analizy konfrontatywnej. Tworzą bowiem jej podstawy teoretyczne. Przedstawiony w tej części pracy wywód referuje szeroko i szczegółowo przedstawione w odnośnej literaturze przedmiotu wyniki badań i rozważań. Jest on tak obszerny i zarazem esencjonalny, iż z powodzeniem mógłby jako taki pełnić funkcję części fundującej przeprowadzone analizy.

Część piąta monografii obszernie omawia wyniki konfrontatywnej analizy frazeologicznej przeprowadzonej na trzech tekstach legislacyjnych (kodeksach), Das Bürgerliche Gesetzbuch, Kodeks Cywilny i Kodeks Rodzinny i Opiekuńczy. Z tekstów tych wyodrębnionych zostało 1881 niemieckich i 1379 polskich specjalistycznych związków frazeologicznych. Związki te przypisane zostały wyróżnionym uprzednio klasom (frazeologizmy terminologiczne, kolokacje specjalistyczne, specjalistyczne konstrukcje werbonominalne, idiomy specjalistyczne, latynizmy, specjalistyczne frazeologizmy pragmatyczne/ rutynowe). Tak sama analiza frazeologiczna, jaki i sposób prezentacji w monografii uzyskanych w jej toku wyników, nie budzą żadnych zastrzeżeń.

Ostatecznie monografię dr Małgorzaty Płomińskiej oceniam, mimo wskazanych powyżej mankamentów, pozytywnie. Habilitantka podjęła się złożonego teoretycznie i analitycznie zadania badawczego. Szczegółowa prezentacja wyników przeprowadzonej analizy poprzedzona została bardzo szeroką dyskusją teoretyczną, w której zestawione zostały ze sobą różne koncepcje i wyniki rozważań. W ich wyniku przedstawiony został aparat pojęciowy, pozwalający przeprowadzić konfrontatywną analizę frazeologiczną trzech tekstów legislacyjnych. Częściowy brak precyzji pojęciowej kilku, wskazanych powyżej, elementów tego aparatu oraz zbyt szeroka płaszczyzna eksplikacyjna części trzeciej, nie wpływa negatywnie na ocenę końcową.

Pozytywnie na ocenę tę wpływa to, że narracja prowadzona jest płynnie, wywody są jasne i zrozumiałe, a przyjęta sekwencja prowadzenia wywodu jest jak najbardziej zasadna. Każdy rozdział główny kończy się krótkim podsumowaniem, które zamyka jeden zakres rozważań i inicjuje kolejny. Na wysoką ocenę zasługuje także bardzo dobra orientacja w literaturze

---

⁶ Zauważmy w tym miejscu, że ograniczenie zakresu pojęciowego frazeologia prawnicza do specjalistycznej frazeologii prawniczej przez użycie przymiotnika „specjalistyczny” jest jak najbardziej zasadne, bowiem komponent frazeologiczny języków prawnych składa się zarówno z frazeologii specjalistycznej, jak i niespecialistycznej.

przedmiotu, tak polskiej, jak i zagranicznej. Przedstawione przez dr Małgorzatę Płomińską wnioski ogólne są jak najbardziej zasadne i mają swoje uzasadnienie w wynikach przeprowadzonych rozważań i analiz.

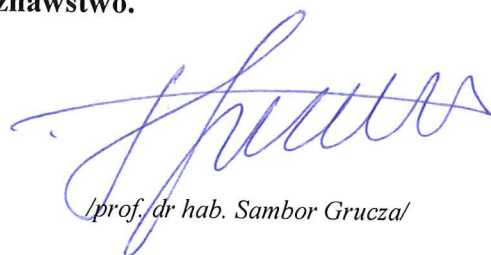
W mojej ocenie innowacyjność monografii zasadza się, po pierwsze, na przedstawieniu teoretycznego modelu i metodologicznego aparatu, pozwalającego multiplikować analizy (nie tylko konfrontatywne) frazeologii specjalistycznej tworzącej komponenty terminologiczne innych rodzajów języków prawnych i prawniczych i po drugie, na empirycznym wykazaniu skuteczności eksplikacyjnej tego aparatu. Uważam także, że uzyskane w trakcie analizy wyniki z całą pewnością powiększają wiedzę lingwistyczną o niemieckim i polskim języku specjalistycznym.

Formułując zatem ostateczną ocenę osiągnięcia naukowego dr Małgorzaty Płomińskiej, przedstawionego w formie monografii pt. *Juristische Fachphraseologie – zwischen Konvention und Routine*, mogę stwierdzić, że rozprawa ta stanowi znaczne i istotne poszerzenie dotychczasowego dorobku lingwistyki języków specjalistycznych, a tym samym lingwistyki w ogóle. Monografia ta rozwija i ugruntowuje metodologię badań frazeologicznych.

4. Konkluzja

W mojej opinii dorobek naukowy dr Małgorzaty Płomińskiej, w tym wskazane osiągnięcie naukowe, spełnia wymóg art. 16 Ustawy o stopniach naukowych i tytułach naukowych oraz o stopniach i tytułach w zakresie sztuki z dnia 14.03.2003 r. (z p. zm.) i tym samym może stanowić podstawę do nadania Kandydatowi stopnia naukowego doktora habilitowanego w dziedzinie nauk humanistycznych, w dyscyplinie językoznawstwo.

Warszawa, dnia 20.03.2020

/prof. dr hab. Sambor Grucza/